

REKENING | 4

EEN VERGELIJKING TUSSEN DE PARTIJPROGRAMMA'S

2. KINDERBIJSLAG

ANDRÉ DECOSTER

KRIS DE SWERDT

WILLEM SAS

KEVIN SPIRITUS

WOUTER VAN DER WIELEN

TOON VANHEUKELOM

PIETER VANLEENHOVE

12 Mei 2014

Rekening 14 – Een vergelijking tussen de partijprogramma's

ANDRÉ DECOSTER (*)
KRIS DE SWERDT
WILLEM SAS
KEVIN SPIRITUS
WOUTER VAN DER WIELEN
TOON VANHEUKELOM
PIETER VANLEENHOVE

Mei 2014

(*) De auteurs zijn verbonden aan de werkgroep Economie en Overheid, Centrum voor Economische Studiën, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen van de KU Leuven

REKENING 14

EEN VERGELIJKING TUSSEN DE PARTIJPROGRAMMA'S

1. INLEIDING

In dit rapport brengen we verslag uit over de inspanning die we deden in het project 'Rekening14' om de partijprogramma's van de verschillende Vlaamse partijen op een cijfermatige en vergelijkbaar over de partijen in kaart te brengen. Daarmee zijn al twee belangrijke woorden gevallen: 'cijfermatig' en 'vergelijkbaar'.

De krijtlijnen

We hebben zoveel mogelijk aspecten van de voorstellen uit de verkiezingsprogramma's becijferd. Maar niet alles kan, en vooral ook: niet alles moet becijferd worden. Laat ons beginnen met het laatste. We hopen ten stelligste dat de oefening van 'Rekening14' niet gelezen wordt als een technocratische visie op beleid of politiek. 'Rekening14' is bewust geen uitdrukking van de opvatting dat enkel economen of cijferaars zouden weten welk beleid er moet gevoerd worden. Dat zou haaks staan op wat een democratisch debat moet en kan zijn.

De bijdrage van 'Rekening14' is daarom ook bewust *niet normatief*: daarmee bedoelen we dat we geen uitspraken doen over wat goed en slecht beleid is of wat noodzakelijke maatregelen zijn. Dat is zeker een waardevolle oefening, maar ze komt in dit rapport niet aan bod. We zijn dus de laatsten om het belang van onze doorrekening te overschatten in het geheel van wat een verkiezingscampagne moet zijn. Dit is geen Testaankoop van partijprogramma's waarin een 'beste koop' zal worden aanbevolen en gegeven de modellen die we ter beschikking hebben (zie verder) geven we zelfs geen antwoord op de vraag of 'de rekening klopt'. Maar deze bescheidenheid moet ook niet leiden tot het omgekeerde euvel: dat iedereen maar eender wat kan poneren zonder de minste onderbouwde toets. Objectivering van belangrijke elementen van partijprogramma's op basis van cijfers, zeker als ze vergelijkbaar zijn over de partijen, is een glas dat half vol is, niet half leeg.

Ten tweede hebben we, zelfs van de zaken die in principe berekenbaar zijn, ook niet alles berekend. Daar zijn meerdere redenen voor, waarvan de twee belangrijkste zijn: de modellen die we ter beschikking hadden enerzijds, en de beperking qua tijd en mankracht anderzijds. Om met het laatste te beginnen: wij hebben van in het begin zeer duidelijk gemaakt dat een oefening zoals die door het Nederlandse CPB al sinds 1986 wordt uitgevoerd ('Kiezen In Kaart'), absoluut buiten het bereik ligt van wat wij sinds begin maart (twee maanden dus) hebben uitgewerkt. Het CPB-initiatief mag dan wel als inspiratie en voorbeeld dienen, dit rapport kan daar niet mee vergeleken worden.

Vergelijking op basis van Microsimulatie-modellen

Ten tweede zijn we ook beperkt wat het gebruik van modellen betreft. We doen in hoofdzaak een beroep op modellen die we zelf in Leuven ontwikkeld hebben en waar we gespecialiseerd in zijn.¹ Het zijn rekenmodellen die precies in kaart brengen wat maatregelen in de sfeer van belastingen en sociale zekerheid betekenen voor duizenden verschillende personen en gezinnen. Ze worden microsimulatiemodellen genoemd omdat ze de berekeningen uitvoeren op het niveau van de individuele persoon of gezin.² Door het detail daarvan kunnen we bijvoorbeeld nagaan of de effecten verschillend zijn voor enerzijds een gezin met twee kinderen, waarvan beide jonge ouders hoogopgeleid zijn en aan het werk, en anderzijds voor een alleenstaande gepensioneerde die enkel leeft van haar uitkering, maar wel al de woning heeft afbetaald.

We hebben twee verschillende modellen ter beschikking, die we in meer detail uitleggen in de Bijlage bij dit rapport. In essentie komt het erop neer dat het model MEFISTO gebruik maakt van een representatieve steekproef van Belgische gezinnen: de Survey on Income and Living Conditions (SILC). Daarop kunnen we zeer veel maatregelen doorrekenen in de belasting- en uitkeringensfeer: personenbelasting, BTW en accijnzen, betaalde sociale bijdragen, kinderbijlagen, leefloon, enz... Het tweede model, FANTASI, gebruikt een steekproef van 35000 fiscale aangiften (uit 2010). Dat zijn administratieve gegevens, en daardoor geven die een heel accuraat beeld van wat het directe effect zou zijn van een verandering in – enkel - de personenbelasting. Maar de keerzijde is, dat het model ook daartoe beperkt is. Het betreft enkel de personenbelasting, en op een ingevuld belastingformulier mogen dan wel veel codes staan, veel komen we niet te weten over de socio-demografische kenmerken van het gezin. Bovendien is een 'fiscaal gezin' iets anders dan een sociologisch gezin, dat wil zeggen: de mensen die onder één dak leven en het grootste deel van hun inkomsten en uitgaven delen. We denken dat het vooral deze sociologische gezinsdefinitie is die relevant is voor maatschappelijke discussies. Daarom gebruiken we in hoofdzaak MEFISTO. Enkel voor de *budgettaire* effecten van voorstellen in de personenbelasting (en die zijn belangrijk bij alle partijen) gebruiken we FANTASI.

De resultaten van dit luik worden voorgesteld in paragrafen 4, 5 en 6. Alle partijen, behalve PVDA+ komen daarin bod. De reden is dat alle partijen voorstellen formuleren in de sfeer van de zaken die gemodelleerd zijn in MEFISTO: personenbelasting, sociale bijdragen, of kinderbijlagen bijvoorbeeld. PVDA+ stelt geen veranderingen voor in die domeinen. Ze formuleren wél een voorstel tot vermogensbelasting (de 'miljonairstaks'), maar net als voor de vermogensrendementsheffing van Groen hebben we geen gegevens of model waarop we deze voorstellen kunnen simuleren. Het illustreert trouwens één van de terechte kritische opmerkingen bij elke doorrekening: ze kan en mag niet beschouwd worden als een volledig

¹ Samen met andere universitaire partners (Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck van de UAntwerpen, Interface Demography van Vrije Universiteit Brussel, CREPP van Université de Liège en ISER van de University of Essex) ontwikkelden we twee online toepassingen, MEFISTO & MOTYFF, die voor iedereen toegankelijk zijn (www.flemosi.be).

² Niets verhindert om ook een 'microsimulatiemodel' te maken voor bedrijven, maar dat is veel minder courant, om niet te zeggen onbestaand.

beeld omdat ze, in haar implementatie, onvermijdelijk vertekend is ten gunste van reeds bestaande instrumenten van beleid (waarvoor data verzameld worden en modellen bestaan).

Hoe relevant we de verdelingsimpact ook vinden, het zou fout zijn de resultaten van onze microsimulaties enkel te interpreteren als 'verdelingsanalyse'. Ons rekenmodel is niet beperkt tot het in kaart brengen van hoeveel iemand wint of verliest in € per maand, en dat bedrag te vergelijken over de volledige bevolking. Ten eerste kunnen we ook de vraag beantwoorden of een voorgestelde maatregel het, in vergelijking met vroeger, nu meer lonend maakt om een job aan te nemen. Aangezien alle partijen beweren dat ze hier veel belang aan hechten geven hebben we de vergelijking van deze verandering in de werkprikkels (of incentieven) expliciet opgenomen in onze analyses zie paragraaf 4.3. Ten tweede kunnen we ook de effecten optellen voor *alle gezinnen* in België (of Vlaanderen). Zo krijgen we 'macrocijfers' die ook op begrotingsvlak waarde hebben.

Geen macro-model beschikbaar

Het is waar, dit laatste is geen 'macro-analyse' zoals ze door economen begrepen wordt: een analyse op basis van een model dat alle interacties in de volledige economie in rekening brengt. Onze modellen zijn 'partieel', en laten bijvoorbeeld niet toe om te berekenen in welke mate lagere belastingen, die leiden tot een hoger inkomen voor de gezinnen, de consumptie kunnen aanzwengelen, en daardoor eventueel ook de tewerkstelling en (via hogere sociale bijdragen en betaalde belastingen) de overheidsinkomsten vergroten. Ook de wellicht niet te onderschatten impact van de door bijna alle partijen voorgestelde forse sanering van de overheidsfinanciën op de economische groei én op de inkomensverdeling blijft zo buiten beeld. Dat is jammer. Maar het ontwikkelen en onderhouden van een state-of-the-art macromodel is zo arbeidsintensief, dat - zoals in veel andere landen - ook in België enkel het Federaal Planbureau en de Nationale Bank over macro-modellen beschikken die daarvoor kunnen gebruikt worden. Het is dan ook echt toe te juichen dat de beslissing werd genomen om wat wij in dit rapport als een eerste aanzet beschouwen van een doorrekening, bij de volgende verkiezingen zal geofficialiseerd worden als een opdracht voor het Federaal Planbureau.

We hebben van bij de start van het project 'Rekening14' afstand genomen van een steriele discussie waarin modellen tegen elkaar worden afgezet. Het lijkt ons een evidentie dat er niet één 'juist' model is, maar dat de keuze van het model bepaald wordt door de vraag die men wil beantwoorden. Onze microsimulatiemodellen kunnen geen effecten berekenen op de groei van het BBP. En ook de inschatting van de betaalbaarheid van voorstellen op lange termijn gebeurt bij voorkeur met een macromodel. Maar anderzijds is een macromodel niet minder onvolledig dan de modellen die wij hanteren. Ze zijn alleen *anders* onvolledig. Er is ook geen enkele reden waarom het verwaarlozen van verdelingsaspecten - de gangbare praktijk in macro-analyses - minder 'erg' zou zijn dan het verwaarlozen van terugverdieneffecten in onze micromodellen. Daar zijn verschillende redenen voor.

Ten eerste wemelt het de laatste jaren in de economische literatuur van onderzoek dat aantoonde dat groei en aandacht voor inkomensongelijkheid veel minder scherp tegen elkaar

moeten afgewogen worden dan (veel) economen dachten. Integendeel zelfs.³ Ten tweede wezen we er hierboven al op dat onze micro-modellen wel degelijk iets zeggen over de impact van voorgestelde maatregelen op de prikkel om te werken en op budgettaire totalen. Ten derde hebben we de indruk dat het al te hardnekkig benadrukken van de nood aan een macromodel, blijk geeft van een naïef en misplaatst geloof in de 'waarheid' van modellen. Niemand betwist dat het gebruik van de standaardmodellen van het Federaal Planbureau een meerwaarde zou zijn. Maar dat betekent niet dat de opties die macro-economisch genomen moeten worden (bv. welk traject volgen we voor de houdbaarheid van de openbare financiën) minder waarde geladen zijn dan opties m.b.t. inkomensverdeling.

Het macro-budgettaire beeld

Net om de keuzes die partijen maken ook macro-budgettaire te vertalen zijn we in de loop van het proces van 'Rekening14' toch ingegaan op de vraag om ook één globaal budgettaire beeld te schetsen. Ook hier hebben we het 'comparatief' aspect laten doorwegen: we hebben een poging gedaan om alle informatie die we hadden over besparingen, nieuwe uitgaven en geraamde inkomsten, op één vergelijkbare manier voor te stellen voor zes partijen (N-VA, CD&V, Open Vld, sp.a, Vlaams Belang en Groen).⁴ We hopen dat, alleen deze oefening al, bijdraagt tot het verscherpen van de focus van het politieke debat in de aanloop naar de verkiezingen. Temeer omdat we zoveel mogelijk de door de vermelde partijen vermelde cijfers hebben getoetst. Niet met een eigen macro-model, maar wel aan de meest recente vooruitzichten van het Federaal Planbureau (maart 2014). We vergeleken daarbij de door de partijen voorgestelde budgettaire plannen, vooral wat betreft de besparingen, met het scenario 'ongewijzigd beleid' van het FPB. Als een partij bijvoorbeeld voorstelt om een bepaalde uitgavenpost nominaal te bevriezen, of te laten groeien met x%, kunnen we dat zelf aftoetsen met de gegevens van het Federaal Planbureau of dat inderdaad de vermelde besparing oplevert. Wanneer we slechts over een bedrag 'te besparen' beschikken, dan proberen we dat uit te drukken als een impliciete groeinorm, en die te vergelijken met wat de groei is in het scenario 'ongewijzigd beleid'. Het spreekt voor zich dat dit geen voorspelling is, en zelfs geen echt sluitende verificatie. Bovendien draagt de klemtoon op besparingen een onevenwicht in zich. De tijd ontbrak ons om ook sociale uitgaven of nieuwe investeringen even gedetailleerd voor alle partijen in detail te ontleden. We zijn ons bewust van deze lacune en betreuren ze. Toch denken we dat het feit dat we alle partijvoorstellen binnen ditzelfde raamwerk hebben uitgevlooid tot relevante bijkomende informatie en vergelijkingsmateriaal heeft geleid.

³ Zo concludeerde Ostry en mede-auteurs in een recente studie van het IMF: "The Fund has recognized in recent years that one cannot separate issues of economic growth and stability on one hand and equality on the other. Indeed, there is a strong case for considering inequality and an inability to sustain economic growth as two sides of the same coin".

⁴ De reden waarom we in dit deel Vlaams Belang, LDD en PVDA+ niet behandelen zijn in de eerste plaats tijdsgebrek, maar ook – voor LDD, niet voor PVDA+ - te weinig macro-budgettaire informatie.

Structuur

Dit brengt ons tot de structuur van dit rapport. Eerst vatten we de belangrijkste voorstellen uit de verschillende programma's samen in Sectie 2. Die selectie is per definitie niet exhaustief, maar geïnspireerd op wat later nog aan bod komt in de doorrekening (m.n. afhankelijk van wat we kunnen doorrekenen of beoordelen), en op budgettaire relevantie (de grootte-orde van de budgettaire impact moet groot genoeg zijn). Het is dan *geen* volledige oplistings van wat partijen voorstellen, noch een poging om het programma van een partij samen te vatten, maar een 'werkinstrument' om de resultaten die verderop in het rapport worden voorgesteld te verhelderen.

In sectie 3 brengen we alle macro-budgettaire cijfers samen in één overzichtsbeeld. Dit is in hoofdzaak bedoeld als vergelijking van de programma's tussen de vijf grootste partijen, de klemtonen die ze leggen in hun ambities en doelstellingen en de manieren waarop ze die plannen denken te financieren: vooral via nieuwe inkomsten, of ook door uitgavenbeperkingen.

Sectie 4 tot 0 gaan in detail in op doorrekeningen van deelaspecten. Aangezien we gedetailleerde modellen hebben voor personenbelasting (sectie 4), BTW en accijnzen (sectie 5) en uitkeringen zoals kinderbijslag (sectie 6) behandelen we die in elk geval al afzonderlijk. We proberen telkens afzonderlijk het budgettaire effect en de verdelings- of koopkrachteffecten voor aparte deelgroepen in de bevolking weer te geven. Omdat ons microsimulatiemodel voor de personenbelasting en sociale uitkeringen ook de door de werknemer betaalde sociale bijdrage omvat, hebben we eventuele voorstellen op dat vlak geïntegreerd in sectie 4. In die sectie geven we ook het effect weer op de prikkel tot arbeidsmarktparticipatie van wijzigingen in personenbelasting en werknemersbijdragen. Ook al vormen ze geen inschatting van de feitelijke activering die zal plaats grijpen (hoeveel mensen gaan extra aan de slag), ze vormen wel een belangrijke ingrediënt van dergelijke activering. We geven bewust *geen* overzichtsbeeld van het volledige verdelingseffect van een verkiezingsprogramma. De reden is eenvoudig: we kunnen slechts verdelingseffecten in kaart brengen voor een beperkt aantal, weze het belangrijke, deeldomeinen. Onze verdelingsplaatjes zijn dan ook echt enkel bedoeld om de keuze wat betreft verdeling bij het gebruik van dat specifiek instrument (bijvoorbeeld de personenbelasting) te verhelderen.

Voor veel andere voorstellen beschikken we over minder uitgewerkte modellen, maar dat betekent niet dat we de voorstellen niet kritisch tegen het licht kunnen houden. Zo geven we in paragraaf 9 een louter beschrijvend overzicht van de door de partijen veronderstelde terugverdieneffecten via jobcreatie. We gebruiken echter de door de partijen vermelde cijfers in ons budgettair overzicht. Paragraaf 10 probeert het omvangrijke luik 'besparingen' te dissecteren. We beperken ons hier tot het verhelderen van wat er effectief wordt voorgesteld, of vertalen het naar impliciete groeivoeten van bepaalde uitgavencategoriën. Ook hier komen enkel budgettaire effecten aan bod en blijven de verdelingseffecten onderbelicht. Maar dit beschrijvend overzicht maakt een vergelijking van het besparingsluik in de verschillende programma's iets toegankelijker.

'Rekening14' was een onuitgegeven oefening. In die zin kon het ook niet anders dan een leerrijk proces zijn, waarvan een evaluatie nuttig zal zijn voor de oefening die over vier jaar zal worden ondernomen. We konden in elk geval rekenen op de loyale en vooral competente medewerking van alle Vlaamse partijen. We beseffen ten volle dat het, in een oefening waarvan niemand

goed de politieke repercussies kan inschatten, niet altijd vanzelfsprekend was om ons soms technische en niet makkelijk uit te leggen details van programma's toe te vertrouwen. We hopen dat vertrouwen niet te hebben beschaamd en een vergelijking te hebben afgeleverd die, ook al is ze zeker onvolledig, toch zinvol is, zo objectief en neutraal als mogelijk is, en bijdraagt tot een grondiger en meer gefocust debat over de maatschappelijke keuzes die kunnen en moeten gemaakt worden.

We werden daarin mee geholpen door advies van een academische reflectiegroep die twee keer tussentijdse resultaten en vooral ook de gevolgde methodologie kritisch heeft bekeken en becommentarieerd. Ondermeer volgende personen maakten deel uit van deze groep: Bea Cantillon (Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, UA), Paul De Grauwe (LSE), Koen Decancq (Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck, UA), Axel Mathot (SERV), Willem Moesen (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Erwin Ooghe (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Stef Proost (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Carine Smolders (U Gent), Erik Schokkaert (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven), Luc Sels (Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen KU Leuven), Frank Vandenbroucke (Centrum voor Economische Studiën KU Leuven).

Natuurlijk is geen van deze personen ook maar in het minst verantwoordelijk voor de finale resultaten die hier voorgesteld worden, noch voor de besluiten die we op basis van de resultaten in de verschillende paragrafen formuleren.

6. KINDERBIJSLAGEN

In deze sectie bespreken we de effecten van de verschillende voorstellen tot hervorming in de kinderbijslag. De voorgestelde hervormingen binnen de kinderbijslag van de verschillende politieke partijen verschillen op basis van drie elementen: de basisbedragen, de rol van de rangorde van de kinderen, en de inkomensafhankelijkheid.

In het huidige systeem speelt de rangorde van het kind een grote rol. Het eerste kind krijgt minder kinderbijslag dan het tweede, en het bedrag neemt verder toe voor het derde en vierde kind. Alle politieke partijen stellen een hervorming in deze rangorde voor. We vatten ze verkort samen in Bijlage 2. Behalve Open Vld, dat de rangorde omdraait (het eerste kind krijgt het meest), schaffen alle andere partijen de rangorde af. Vlaams Belang stelt voor om de rangorde in de kinderbijslag af te schaffen voor de eerste drie kinderen. Vanaf het vierde kind daalt het bedrag aan kinderbijslag.

Ook de voorgestelde basisbedragen verschillen van partij tot partij. Zo stelt N-VA voor om elk kind een basisbedrag toe te kennen van 170€/maand. Voor CD&V bedraagt dit 135€/maand, voor sp.a 130 €/maand, voor Vlaams Belang 250€/maand en voor Groen 90€/maand. Bij Open Vld krijgt eerste kind ongeveer 150€ per maand krijgt, en de bijslag vanaf het tweede kind ongeveer 105€ zou zijn.

Ten derde verschillen de voorstellen in de mate waarin het hervormde systeem inkomensafhankelijk is. Vraag naar meer 'selectiviteit' was een belangrijk element in de maatschappelijke discussies over kinderbijslagen de voorbije weken en maanden. Daarmee wordt bedoeld dat men de middelen die besteed worden aan kinderbijslag beter moet richten op 'de gezinnen die het echt nodig hebben', al vaak bepleit door, onder meer, Bea Cantillon van het Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck. In het huidige systeem gebeurt dat door een sociaal supplement toe te kennen aan arme gezinnen met een vervangingsinkomen en aan alleenstaande ouders. CD&V, N-VA en Vlaams Belang behouden min of meer die huidige inkomensafhankelijkheid. Ze stellen wel voor om de rangorde in de sociale supplementen te schrappen en ongeveer het gemiddelde van de huidige sociale supplementen te gebruiken voor elk kind. sp.a en Groen versterken de selectiviteit uit. sp.a kent een sociaal supplement toe van 50€/maand voor het eerste kind, 70€/maand voor het tweede en 90€/maand vanaf het derde kind. Groen gaat verder en implementeert een systeem waarin twee inkomensafhankelijke supplementen voor meer selectiviteit zorgen. Ze hangen beide voornamelijk af van het bruto-inkomen van het gezin.

Bemerk dat meer selectiviteit een keerzijde heeft. Net zoals bij de sociale werkbonus, of de loonbonus, die besproken werden in paragraaf 4, is dit een voordeel dat wordt afgebouwd naarmate men een hoger bruto-inkomen heeft. Dat zorgt onvermijdelijk voor hogere effectieve marginale aanslagvoeten. We wijzen erop dat we dit effect, voor wat betreft meer selectiviteit in de kinderbijslagen, *niet* in beeld hebben gebracht bij de analyse van de werkprikkels in paragraaf 4.3. Dit is ongetwijfeld relevant, maar we hebben er bewust voor gekozen om in dit rapport deeldomein per deeldomein te bespreken (een 'volledig' beeld is sowieso onhaalbaar). Dat betekent bijvoorbeeld ook dat de veranderingen in de personenbelasting, waar Groen bijvoorbeeld de verhoging van de belastingvrije som voor elk kind gelijktrekt, evenmin aan bod komen in de onderstaande resultaten, evenmin als de samenhang tussen voorstellen voor kinderbijslag en het optrekken van andere uitkeringen (wat voor meerdere partijen geldt).

Met uitzondering van het zeer genereuze voorstel van Vlaams Belang (door de partij zelf op +1,5 miljard euro begroot, 2012 euro's), vermelden alle partijen dat ze binnen het huidige budget willen blijven. Zoals steeds gebeuren onze ramingen van de budgettaire kostprijs door de effecten voor alle gezinnen in onze onderliggende EU-SILC database op te tellen. Aangezien de gezinnen met 4 of meer kinderen een tamelijk kleine groep uitmaken van de bevolking, wordt ook het aantal gezinnen van dat type in onze enquête steeds kleiner, en de daarop gebaseerde berekeningen minder robuust. Daardoor zijn onze budgettaire inschattingen (in paragraaf 6.1) in dit geval zeker slechts eerste 'ramingen'. De finale parameters moeten (en zullen) ongetwijfeld gecalibreerd worden op basis van veel fijnere administratieve gegevens. Maar het *comparatief* aspect blijft natuurlijk overeind, zowel budgettair als qua verdelingseffecten: dezelfde beperking wat de onderliggende data betreft, geldt immers voor alle partijen.

Voor sp.a presenteren we telkens twee uitkomsten: een voor de huidige gezinnen, in hun huidige samenstelling, de tweede, aangeduid als sp.a*, voor nieuwe gezinnen. Deze opsplitsing is nodig aangezien in het sp.a-voorstel gezinnen die nu kinderbijslag ontvangen, na de hervorming niet minder mogen ontvangen. Details over de overgang tussen deze twee systemen kennen we niet, en zijn dus ook niet gesimuleerd.

6.1 Budgettaire kostprijs

Aangezien de kinderbijslag nu Vlaamse bevoegdheid wordt rekenen we de budgettaire kost van het voorstel enkel uit voor de subpopulatie van Vlaanderen. Deze staan weergegeven in Tabel 20. Zoals al aangegeven is MEFISTO is geen uiterst precies budgettair model voor kinderbijslagen. Daarom doen we niet echt uitspraken over de vraag of een voorstel wel past binnen de budgettaire marge of niet (behoudens voor Vlaams Belang waar de orde van grootte van een andere orde is). Wat we wel doen, is de kostprijs berekenen en een inschatting maken van de grootte van de budgettaire impact *ten opzichte van de benchmark*. En die is voor elke partij dezelfde.

Tabel 20 Budgettaire impact van de voorstellen betreffende kinderbijslag in 2013 in miljoen €; baseline is 3019 miljoen euro.

	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang
Wijziging (miljoen €)	128	-17	14	329	100	-25	1941
% Baseline	4,1	-0,6	0,5	10,1	3,3	-0,8	62

Noten:

Vaststellingen bij Tabel 20

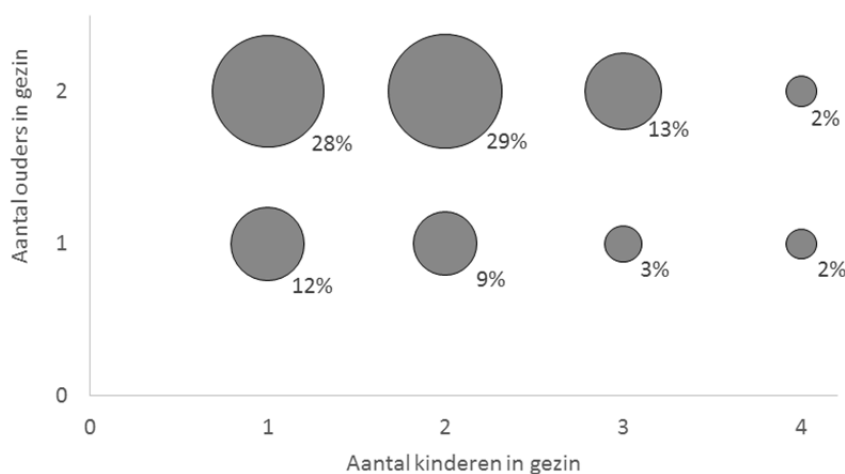
- *CD&V, Open Vld en Groen voorzien in een pure herschikking van de enveloppe van de kinderbijslagen. De voorstellen zijn budgetneutraal. Ook N-VA heeft de bedoeling om een budgetneutraal voorstel uit te werken, en hier geldt de opmerking dat we aan de afwijking geen overdreven belang zouden hechten, gegeven de onderliggende steekproef.*

- *Het heel hoge basisbedrag voorgesteld door Vlaams Belang kost ongeveer 2 miljard €, en is dus helemaal niet budgetneutraal.*
- *Het voorstel van sp.a neemt een tussenpositie in. Deze partij formuleert een voorstel dat op 'lange termijn' budgettair neutraal moet zijn. Maar zoals hieronder duidelijk zal worden in paragraaf 6.2, betekent een herschikking van een bestaand budget dat er onvermijdelijk winnaars en verliezers zijn. sp.a voorziet daarom in een overgangssysteem waarbij elk gezin dat zou verliezen bij invoering van het nieuwe systeem, de kinderbijslag blijft krijgen uit het oude systeem. Dit heeft natuurlijk budgettaire gevolgen, die duidelijk worden in Tabel 20: onze raming is dat dit overgangssysteem in de huidige demografische situatie meer dan 300 miljoen kosten. Dynamische simulaties, waarin we de gezinssituaties laten veranderen doorheen de tijd, zijn nodig om na te gaan hoe snel dit overgangssysteem zou overgaan in het lange termijn systeem dat voorgesteld wordt. Dynamische simulaties liggen buiten het bestek van dit rapport. Wat we wel weergeven is de kostprijs van het systeem op kruissnelheid.*

6.2 Koopkracht- en verdelingseffecten

We maken een onderscheid tussen de effecten naar gezinstype en naar inkomensniveau. Bij de effecten per gezinsgrootte geven we eerst de effecten weer in €'s per gezin (paragraaf 6.2.1), daarna in €'s per kind (paragraaf 6.2.2). Bij de gezinstypes maken we een onderscheid tussen koppels en alleenstaande ouders, en onderscheiden de gezinnen ook naar het aantal kinderen. In tegenstelling tot een decielverdeling (bij inkomensverdeling), waar alle groepen even groot zijn (nl. 10% van de bevolking), is het relatief belang van de 8 verschillende gezinstypes die we hier onderscheiden sterk verschillend. Er zijn nu eenmaal veel minder gezinnen met vier kinderen, dan er koppels zijn met één of twee kinderen. Dat is van belang om het verlies van het ene gezinstype (bvb. een gezin met vier kinderen) in perspectief te plaatsen t.o.v. de winst van een ander gezinstype in de tabellen hieronder. We geven het relatieve belang van de 8 gezinstypes weer door de oppervlakte van de cirkels in Figuur 14. De oppervlakte geeft het percentage weer van het aantal gezinnen per gezinstype. Zo zien we dat gezinnen van het type "koppel met twee kinderen" 29% van de gezinnen met kinderen uitmaakt, terwijl "alleenstaande met drie kinderen" slechts 3% van de gezinnen met kinderen vertegenwoordigt. Zo'n 2% van de gezinnen telt meer dan 4 kinderen.

Figuur 14: Relatieve grootte van de 8 gezinstypes in de populatie; procent gezinnen van totaal aantal gezinnen met kinderen.

6.2.1 Effecten per gezinsgrootte : in €'s per gezin

In deze en de volgende paragraaf tonen we de koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 (in Euro per maand en per gezin) per gezinstype. We geven in **Tabel 21** eerst het effect op het beschikbaar inkomen van het gezin.

Tabel 21 Koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per gezinstype; in € per maand en *per gezin*

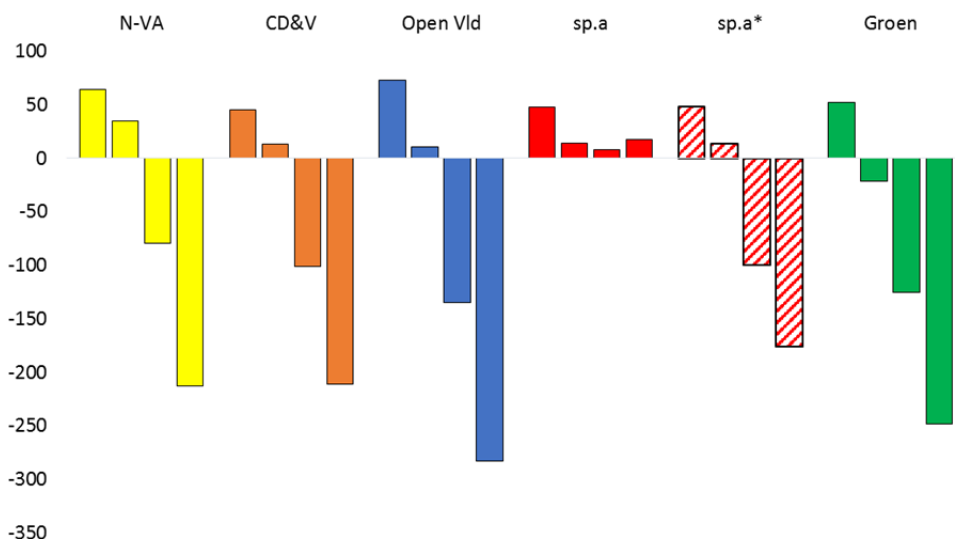
# kinderen	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang	% van totaal aantal gezinnen
koppels									
1	112	64	45	73	48	48	52	160	28%
2	316	35	13	11	14	14	-21	243	29%
3	605	-79	-101	-135	8	-100	-125	244	13%
4	930	-213	-211	-283	18	-176	-248	87	2%
alleenstaande ouder									
1	159	39	39	69	64	64	77	160	12%
2	374	9	13	3	87	87	68	243	9%
3	681	-105	-92	-143	60	-7	39	244	3%
4	1057	-218	-188	-302	88	-19	-187	84	2%

Noten:

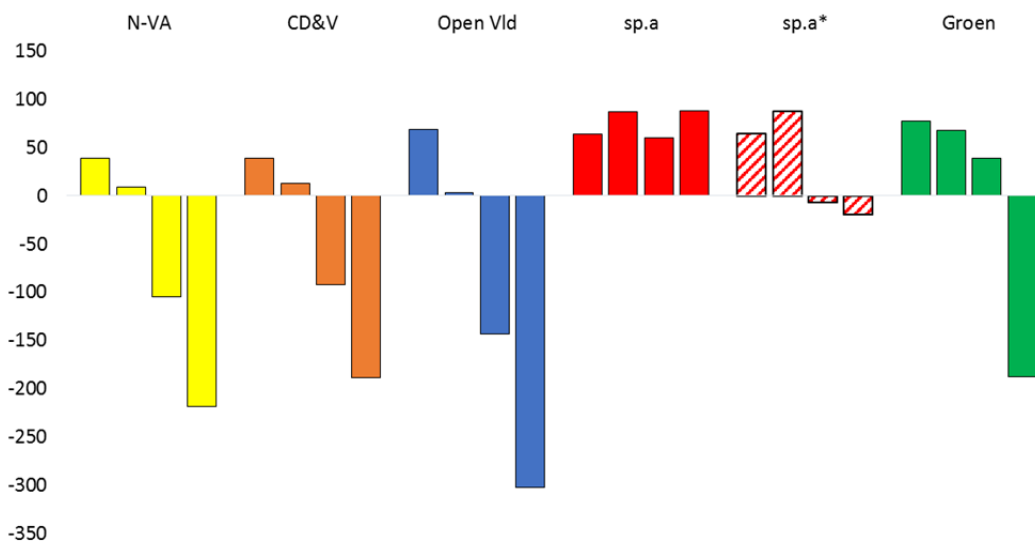
- 1) winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden.
- 2) In de rechterkolom geven we aan hoeveel gezinnen er van elk type zijn (de cirkels uit **Figuur 14**). De procenten sommeren niet tot 100%, 2% van de gezinnen heeft meer dan 4 kinderen.
- 3) sp.a is het overgangssysteem van sp.a; sp.a* betreft het uiteindelijke systeem, zonder de voorzien overgangsmaatregelen.

Figuur 15 en Figuur 16 illustreren deze effecten grafisch voor respectievelijk koppels en alleenstaande ouders met kinderen. Omdat de effecten van Vlaams Belang zoveel groter zijn dan bij de andere partijen laten we die partij weg uit de grafieken (de cijfers staan wel in de tabel).

Figuur 15: Koopkrachthefften van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor koppels met 1 tot 4 kinderen in € per maand en per gezin

Figuur 16: Koopkrachthefften van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor alleenstaande ouders met 1 tot 4 kinderen in € per maand en per gezin

Vaststellingen bij Tabel 21, Figuur 15 en Figuur 16

- een budgettair neutrale hervorming van het kinderbijslag systeem leidt tot winnaars en verliezers. Gegeven de voorstellen is het niet verwonderlijk dat de 'grote' gezinnen verliezen, en dat de gezinnen met één of twee kinderen winnen. Dat is bij alle partijen het geval. De bedragen van winst zijn kleiner omdat er nu eenmaal meer gezinnen zijn

met één of twee kinderen, dan gezinnen met drie of vier kinderen (zie de rechterkolom in Tabel 21 en Figuur 14). We herhalen ook dat deze winsten en verliezen, zoals elk koopkrachteffect in dit rapport, hier afzonderlijk worden voorgesteld van andere maatregelen die de netto-inkomens bepalen (verhoging van de uitkeringen, veranderingen in de personenbelasting of sociale bijdragen, enz.).

- *Er zijn drie uitzonderingen op het algemene beeld van verlies voor grotere gezinnen, winst voor kleinere gezinnen.*
- *Ten eerste is er het voorstel van sp.a dat expliciet stelt dat geen enkel gezin mag verliezen (wat al tot uiting kwam in een budgettaire kostprijs). De oplopende rang in de sociale bijlagen zorgt ervoor dat ook grote gezinnen hier gemiddeld winst boeken in dit scenario, vooral in eenoudergezinnen. In het langetermijnevenwicht zien we dat (nieuwe) grote twee-oudergezinnen wél verliezen bij de maatregel, grote gezinnen van alleenstaanden gaan er in mindere mate op achteruit.*
- *Ten tweede wijkt het patroon bij Groen licht af. Alleenstaande ouders met drie kinderen winnen, daar waar ze bij alle andere partijen verliezen (op sp.a voor de huidige gezinnen en Vlaams Belang na). Dat heeft te maken met de sterkere inkomensafhankelijkheid in het voorstel van Groen. Dat wordt ook bevestigd door het, weliswaar kleine, verlies voor koppels met twee kinderen, daar waar die gezinnen gemiddeld winnen bij alle andere voorstellen.*
- *Ten derde winnen alle gezinnen fors bij het voorstel van Vlaams Belang (enkel opgenomen in de Tabel, niet in de figuur). Gezinnen met 2 en 3 kinderen winnen het meest, zo'n 244 euro, maar ook gezinnen met 4 kinderen winnen nog zo'n 84 euro.*

6.2.2 Effecten per gezinsgrootte : in €'s per kind

Vanuit welvaartsoogpunt kunnen sommigen het nuttig vinden de resultaten uit de vorige paragraaf voor te stellen, niet per gezin, maar per kind. Dat gebeurt in Tabel 22, waar we voor dezelfde 8 gezinstypes de koopkrachteffecten tonen van de verandering in kinderbijslag in 2013 (in Euro per maand). Alleen zijn de cijfers nu uitgedrukt per kind.

Het spreekt vanzelf dat het teken ('+' of '-') niet zal veranderen door te delen door het aantal kinderen. Een winnaar (een gezin dat zijn inkomen ziet stijgen) blijft een winnaar, een verliezer blijft een verliezer. Alleen het absolute bedrag van winst of verlies verschijnt anders in Tabel 22, Figuur 17 en Figuur 18.

Tabel 22 Koopkrachteeffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per gezinstype; in € per maand en *per kind*

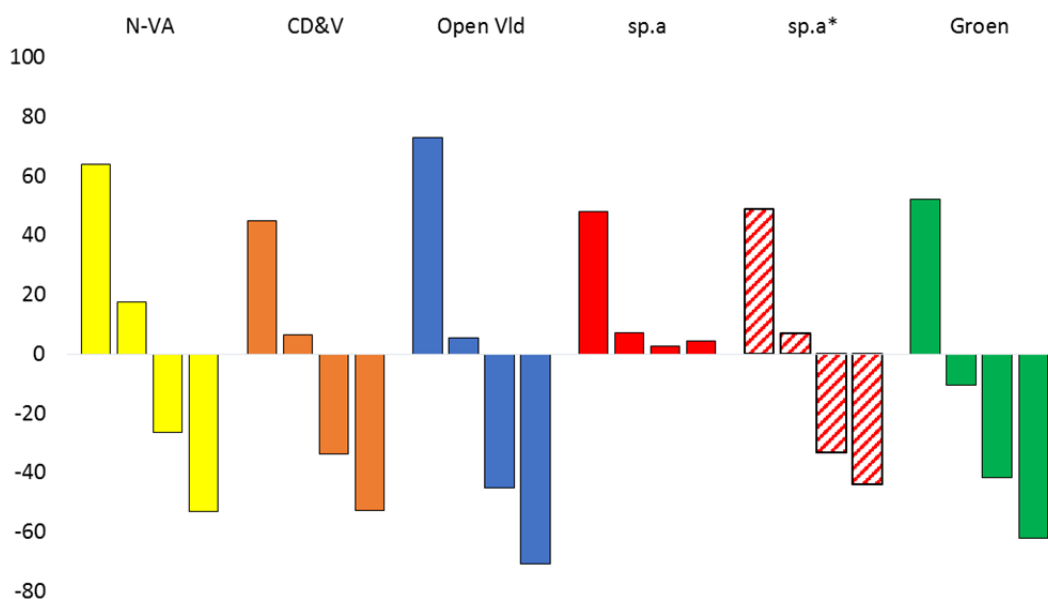
# kinderen	Huidige situatie	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang	% van totaal aantal kinderen
koppels									
1	112	64	45	73	48	48	52	160	28%
2	158	18	7	6	7	7	-11	122	29%
3	202	-26	-34	-45	3	-33	-42	81	13%
4	233	-53	-53	-71	5	-44	-62	22	2%
alleenstaande ouder									
1	159	39	39	69	64	65	77	160	12%
2	187	5	7	2	44	44	34	122	9%
3	227	-35	-31	-48	20	-2	13	81	3%
4	264	-55	-47	-76	22	-5	-47	21	2%

Noten:

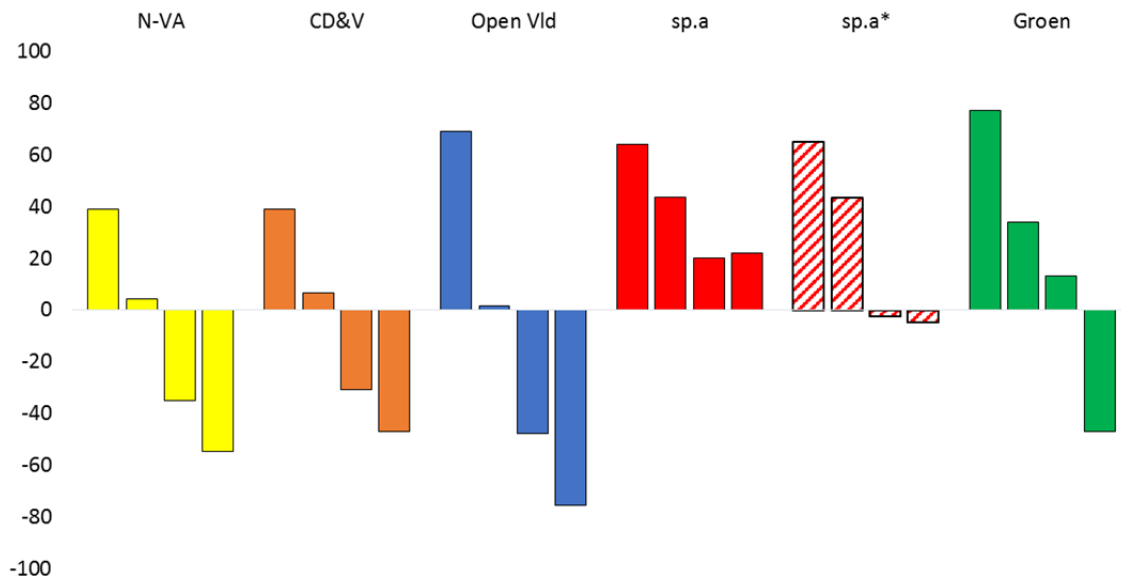
- 1) de winst/verlies in € per maand is het bedrag *per kind*, dus gecorrigeerd voor het aantal kinderen
- 2) De procenten sommeren niet tot 100%, 2% van de gezinnen met kinderen telt meer dan 4 kinderen.

Figuur 17 en Figuur 18 illustreren deze effecten grafisch.

Figuur 17: Koopkrachteeffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
Winst (+) of verlies (-) voor koppels met 1 tot 4 kinderen in € per maand en *per kind*

Figuur 18: Koopkrachteeffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
 Winst (+) of verlies (-) voor alleenstaande ouders met 1 tot 4 kinderen in € per maand en per kind

Vaststellingen bij Tabel 22, Figuur 17 en Figuur 18:

- een budgettair neutrale hervorming van het kinderbijslag systeem, moet leiden tot winnaars en verliezers. Gegeven de voorstellen is het niet verwonderlijk dat de 'grote' gezinnen verliezen, en dat de gezinnen met één of twee kinderen winnen. Dat is bij alle partijen zo. Bemerkt dat de bedragen van winst kleiner zijn omdat er nu eenmaal meer gezinnen zijn met één of twee kinderen, dan gezinnen met drie of vier kinderen.
- Er zijn drie uitzonderingen op dit beeld.
- Ten eerste is er het voorstel van sp.a dat expliciet tot doel heeft geen "huidige" gezinnen slechter af te doen zijn door de maatregel. De oplopende rang in de sociale bijlagen zorgt ervoor dat grote gezinnen hier ook gemiddeld vooruitgaan in dit scenario. In het systeem voor "nieuwe" gezinnen ervaren de grote gezinnen gemiddeld genomen ongeveer een status quo of een lichte achteruitgang.
- Ten tweede wijkt het patroon bij Groen licht af. Alleenstaande ouders met drie kinderen winnen, daar waar ze bij alle andere partijen, behalve sp.a en Vlaams Belang, verliezen. Dat heeft te maken met de sterkere inkomensafhankelijkheid in het voorstel van Groen. Dat wordt ook bevestigd door het, weliswaar kleine, verlies voor koppels met twee kinderen, daar waar die gezinnen gemiddeld winnen bij de andere voorstellen.
- Ten derde winnen alle gezinnen (enkel Tabel, niet in figuur) bij het voorstel van Vlaams Belang.

6.2.3 Effecten per inkomensgroep

In Tabel 23 tonen we de koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 in euro per maand per inkomensdeciël van de volledige bevolking.⁹ We rangschikken individuen van arm naar rijk op basis van het beschikbaar inkomen van het gezin, dat gecorrigeerd wordt voor gezinsgrootte op basis van een equivalentieschaal. We weten dat er in de lagere decielen meer alleenstaanden voorkomen en dat de hogere decielen meer koppels en samenwonenden bevatten. Ook het aantal kinderen varieert doorheen de decielen. Daarnaast zitten er vooral gezinnen met veel kinderen in de lagere decielen en middelste decielen en daalt het aantal kinderen in de drie hoogste decielen. De cijfers in Tabel 23 geven het verschil in kinderbijslag weer tussen de huidige situatie en het nieuw systeem dat voorgesteld wordt. Hoe groter dit cijfer, hoe meer kinderbijslag een gezin extra krijgt in het nieuwe systeem. Figuur 19 stelt de resultaten grafisch voor (opnieuw zonder Vlaams Belang wegens het uitzonderlijk grote effect).

Tabel 23 Koopkrachteffecten van de verandering in kinderbijslag in 2013 per deciel van beschikbaar inkomen; in € per maand

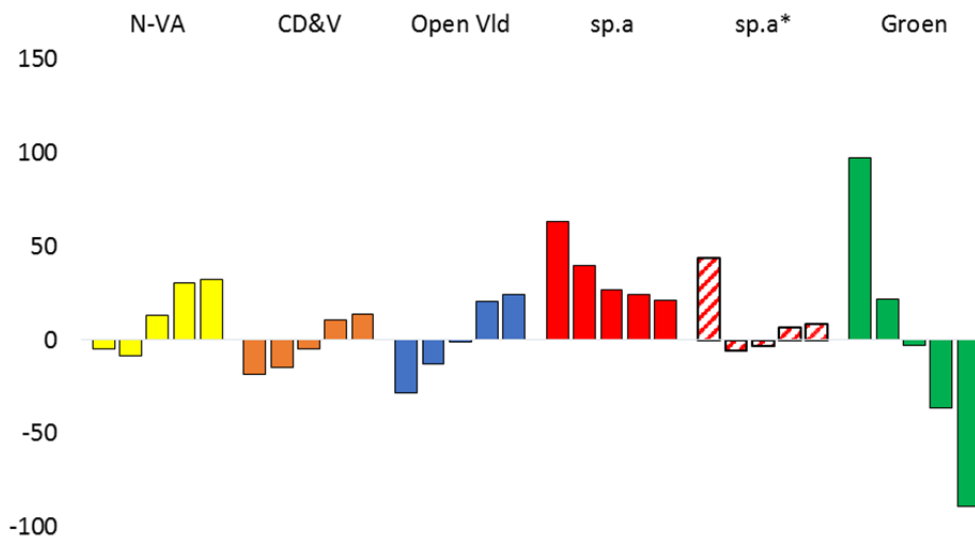
deciël	Aantal volwassen in gezin	Aantal kind in gezin	N-VA	CD&V	Open Vld	sp.a	sp.a*	Groen	Vlaams Belang
1	2,1	0,6	4	-19	-28	68	64	135	171
2	2,0	0,6	-13	-18	-29	58	24	60	185
3	2,0	0,4	-4	-7	-3	51	13	43	199
4	2,1	0,5	-13	-22	-23	29	-24	1	187
5	2,5	0,7	10	-7	-4	29	4	14	197
6	2,4	0,6	16	-3	2	25	-11	-20	197
7	2,6	0,7	26	8	17	23	3	-28	204
8	2,5	0,6	35	14	24	26	10	-45	199
9	2,4	0,5	36	18	31	22	13	-70	200
10	2,4	0,5	29	10	18	20	4	-108	205
Allen	2,3	0,6	14	-2	2	34	10	-4	195

Noten:

- 1) Decielen op basis van equivalente beschikbare inkomens van huishoudens;
- 2) de winst/verlies in € per maand is het bedrag *per gezin*, dus niet gecorrigeerd voor het aantal gezinsleden

⁹ We gebruiken decielen voor de volledig ebevolking om de vergelijkbaarheid met decieltabellen in de rest van dit rapport mogelijk te maken. Vanzelfsprekend is zeker voor kinderbijslag ook een decileverdeling van de subpopulatie van de gezinnen met kinderen interessant. Die zijn verkrijgbaar op aanvraag. Voor de vergelijking tussen de partijen heeft dit echter weinig tot geen effect.

Figuur 19: Koopkrachteeffecten van de veranderingen in kinderbijslag in 2013
 Winst (+) of verlies (-) per kwintiel in € per maand en per gezin, bevolking met kinderen

Vaststellingen bij Tabel 23 en Figuur 19

- *Er zijn opmerkelijke verschillen tussen de voorstellen. N-VA, CD&V en Open Vld kiezen er duidelijk voor om het systeem niet selectiever te maken. Daardoor wordt de winst van de kleine gezinnen hier gereflecteerd in een relatief grotere winst voor de welvarender inkomensgroepen. De hogere decielen bestaan uit relatief meer gezinnen met één of twee kinderen, grote gezinnen zijn meer vertegenwoordigd in de lagere decielen.*
- *Groen voert een grotere selectiviteit in. De bovenste helft van de welvaartsverdeling levert in. De onderste helft ziet haar beschikbaar gezinsinkomen toenemen, en de arme gezinnen het meest.*
- *In het sp.a-voorstel inclusief overgangssysteem verliezen de huidige gezinnen niet. Door de (1) verhoogde sociale supplementen, (2) en door de oplopende rang in deze supplementen, hebben deze supplementen een progressief karakter. Voor toekomstige gezinnen zal de gemiddelde winst kleiner zijn als gevolg van de "nieuwe" grote gezinnen die minder zullen ontvangen dan vergelijkbare gezinnen vandaag. In het 2^e en 3^e kwintiel zien we dat dat aanleiding geeft tot lichte verliezen, maar die verliezen zijn minder uitgesproken dan bij andere partijen. De grotere selectiviteit blijft ook op lange termijn overeind in het sp.a-voorstel.*
- *Het voorstel van Vlaams Belang verdeelt de hoge budgettaire kost ongeveer gelijk over de welvaartsverdeling: elk gezin krijgt ongeveer 195 €/maand extra.*

12. BIJLAGE 2: OVERZICHT VERANDERINGEN IN KINDERBIJSLAGEN

12.1 N-VA

N-VA stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen (basisbedragen en sociale supplementen) af te schaffen. Elk kind krijgt dus hetzelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De leeftijdstoelagen worden afgeschaft.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	€ 170
Leeftijdstoelagen	Worden afgeschaft
Sociaal supplement	€ 30
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

12.2 CD&V

CD&V stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen (basisbedragen en sociale supplementen) af te schaffen. Elk kind krijgt dus hetzelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De inkomenstoets van de sociale bijslagen hangt alleen af van het inkomen van de gezinnen. De leeftijdstoelagen blijven behouden.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	135 euro, niet rang-afhankelijk
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	37 euro, niet rang-afhankelijk
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

12.3 Open Vld

Open Vld stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen om te draaien. Het eerste kind ontvangt dan meer dan het tweede en de daaropvolgende kinderen. De bestaande supplementen (sociale, leeftijd, handicap etc) blijven behouden.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	-150 euro eerste kind -105 euro alle andere kinderen
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	Blijft behouden
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

12.4 sp.a (en sp.a*)

sp.a schaft de rang in het basisbedrag af, maar behoudt deze wel in de sociale supplementen. De sociale supplementen worden ook losgekoppeld van het statuut, en alleen afhankelijk gemaakt van het netto-belastbaar gezinsinkomen. De inkomensgrens wordt licht verhoogd en geldt zowel voor eenoudergezinnen als voor twee-oudergezinnen. De sociale supplementen worden verder aanzienlijk verhoogd, en lopen op volgens de rang.

In het voorstel van sp.a wordt ervoor gezorgd dat geen enkel gezin verliest door deze hervorming. Dit houdt in dat gezinnen die potentieel minder zouden ontvangen terugvallen op hun bestaande kinderbijslag. In sp.a* wordt deze voorwaarde opgegeven.

<i>Parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	-130 euro per kind
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplement	-50€/maand voor het eerste kind -70€/maand voor het tweede kind -90€/maand vanaf het derde kind Niet meer afhankelijk van statuut, maar van inkomen. Gezinnen met gezamenlijk netto-belastbaar inkomen lager dan 2500 euro hebben recht op een sociale toeslag.
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden
Andere	/

12.5 Groen

Groen stelt voor om de rang binnen de kinderbijslagen af te schaffen. Elk kind krijgt dus dezelfde gewicht voor de berekening voor de kinderbijslagen, ook voor de sociale supplementen. De leeftijdstoelagen worden afgeschaft.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	90,28 euro (onafhankelijk van rang, leeftijd)
Leeftijdstoelagen	Worden afgeschaft
Sociaal supplement	Worden afgeschaft (en vervangen door algemene inkomensstoets) GROEN introduceert twee inkomensafhankelijke componenten: (1) een basispremie van 110 euro voor de laagste bruto-belastbare gezinsinkomens, en is voorzien voor gezinnen met een omnio-statuu. De premie wordt kleiner naarmate het gezinsinkomen groter wordt, tot aan de omnio-grens. (2) een tweede inkomensafhankelijke premie wordt toegekend aan elk gezin in deciel 1-9. Het basisbedrag van deze premie is 190 euro, net als de eerste premie verkleint de bijslag naarmate het gezinsinkomen groter wordt. Bij een inkomen gelijk aan de ondergrens van het 10 ^e deciel is de premie tot nul herleid.
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Blijven behouden, toeslag eenoudergezinnen wordt geïntegreerd in nieuwe systeem.
Andere	/

12.6 Vlaams Belang

het Vlaams Belang stelt voor de eerste drie kinderen een gelijk bedrag uit te keren van telkens 250 euro. Voor het vierde kind stelt de partij een bedrag van 90 euro voor, vanaf het vijfde 50 euro per kind. Alle sociale toeslagen alsook de schoolpremie, die onder de huidige regeling worden voorzien, behouden blijven. Ook eenoudergezinnen moeten blijven genieten van de voorziene sociale toeslag. De leeftijdstoelagen dient ook behouden te blijven.

<i>parameter</i>	<i>voorstel</i>
Basisbedragen	- 250 € voor kind 1, 2 & 3 - 90 € voor kind 4 - 50 € voor kind 5
Leeftijdstoelagen	Blijven behouden
Sociaal supplementen	Blijven behouden
Andere toeslagen (handicap & eenoudergezin.)	Toeslag handicap blijft behouden
Andere	/

12.7 LDD

Doet geen voorstel tot hervorming van de kinderbijslagen.

12.8 PVDA+

Doet geen voorstel tot hervorming van de kinderbijslagen.

14. BIJLAGE 5: GEBRUIKTE METHODOLOGIE

In deze bijlage lichten we de gebruikte methodologie verder toe. In sectie 14.1 bespreken we de twee microsimulatiemodellen MEFISTO en FANTASI die gebruikt worden. Sectie 14.2 toont hoe we de resultaten voorstellen en bespreekt in detail de samenstelling van de inkomensdecielen. We maken hierbij een onderscheid tussen de volledige en werkende bevolking. Sectie 14.3 omschrijft de drie indicatoren die de werkprikkels weergeven en 14.4 toont de gebruikte methodologie van de macro-budgettaire samenvatting.

14.1 De twee microsimulatiemodellen

Binnen Rekening 14 hebben we gebruik gemaakt van 2 ‘microsimulatiemodellen’: MEFISTO en FANTASI. Zo hebben we de simulaties in paragraaf 4, 5 en 6 doorgevoerd op basis van MEFISTO en gebruikten we FANTASI hoofdzakelijk voor de berekening van de budgettaire impact van de hervorming in de personenbelasting. We schetsen hieronder kort deze twee “microsimulatiemodellen”.

14.1.1 Mefisto

MEFISTO is een microsimulatiemodel dat beleidshervormingen simuleert voor een representatieve populatie van individuele economische agenten.¹³ MEFISTO gebruikt de European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) gegevens, de benchmark Europese huishoudenquête voor ongelijkheid en armoede-analyse waarin gegevens aanwezig zijn voor Vlaanderen en België. Meer bepaald zullen voor deze oefening de gegevens van de EU-SILC 2010 gebruikt worden die ge-uprate zijn tot regelgeving 2013.

De onderliggende berekeningen worden uitgevoerd door EUROMOD, het microsimulatiemodel voor de EU, dat wordt ontwikkeld en beheerd door ISER aan de Universiteit van Essex. MEFISTO past de feitelijke Belgische en Vlaamse beleidsregels toe op elke fiscale eenheid (persoon, gezin of huishouden) van de input dataset. Daarbij wordt vertrokken van een gegeven arbeidsmarktpositie: bv. iemand werkt voltijds, iemand werkt halftijds, is werkloos, of niet meer actief (gepensioneerd). Voor deze gegeven arbeidsmarktpositie kennen we de bruto-arbeidsinkomens. In het model worden dan, voor dat gegeven bruto-inkomen, de te betalen belastingen en de meeste te ontvangen uitkeringen gesimuleerd. Het model berekent vervolgens het netto beschikbaar inkomen per huishouden (of per individu) door het aftrekken van belastingen en het toevoegen van uitkeringen aan het bruto-inkomen. Het model is hetzelfde model dat de berekeningen doet voor de online versie, maar aangepast en uitgebreid om de specifieke programma's zo goed mogelijk te kunnen evalueren.

Het voordeel van MEFISTO ligt in het feit dat alles uitgerekend wordt op de representatieve steekproef, waarin we ook over veel achtergrondvariabelen beschikken. Dat laatste maakt dat de scope van het microsimulatiemodel niet beperkt is tot de personenbelasting, maar ook de

¹³ MEFISTO werd ontwikkeld binnen het door IWT gefinancierde project FLEMOSI (IWT/090044/SBO FLEMOSI) dat uitgevoerd werd door het Centrum voor Economische Studiën van KU Leuven, het Centrum voor Sociaal Beleid van U Antwerpen, De Interface Demography van VUB, CREPP van U Liège en ISER van Essex (waar EUROMOD onderhouden wordt). Voor meer informatie, zie www.Flemosi.be.

sociale bijdragen en de uitkeringen omvat. Zo worden bijvoorbeeld de kinderbijslagen in detail gesimuleerd. Let wel: uitkeringen waarvoor meer informatie nodig is dan in SILC beschikbaar worden niet gesimuleerd. Hét voorbeeld bij uitstek zijn werkloosheidsuitkeringen en pensioenen. Om die zelf te berekenen is er carrière-informatie nodig (vroeger verdiende loon, duur van werkloosheid, etc...) en die is niet beschikbaar in SILC.

We hebben het microsimulatiemodel MEFISTO voornamelijk gebruikt bij de berekening van de koopkrachteffecten bij de voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de werknemer (paragraaf 4), de verdelingseffecten van een BTW-hervorming (paragraaf 5) en de voorgestelde hervormingen voor kinderbijslag (paragraaf 6).

14.1.2 Fantasi

FANTASI is eveneens een microsimulatiemodel, maar is beperkt tot de personenbelasting. Het voert gedetailleerde berekeningen uit over de te betalen personenbelasting op een steekproef van meer dan 35000 fiscale aangiften.¹⁴ Dit maakt meteen de troef en de beperking van dit tweede model duidelijk. De fiscale aangiften bevatten veel meer en preciezere informatie over de feitelijke fiscale aangiften. Zo kennen we de aangegeven bedragen voor de fiscale uitgaven wat bijkomende relevante simulaties toelaat. Maar anderzijds is IPCAL (en dus FANTASI) niet geschikt om een analyse te doen in termen van welvaartsverdeling. Fiscale gezinnen zijn geen sociologische gezinnen, en we hebben veel minder achtergrondvariabelen.

Door de veel accuratere informatie over de inkomens binnen de fiscale aangiften hebben we binnen Rekening 14 FANTASI gebruikt om de budgettaire kost van hervormingen binnen de personenbelasting te berekenen (zie **Tabel 3**). Echter, voor voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting waarbij men informatie nodig heeft over het aantal gewerkte uren kunnen we FANTASI niet gebruiken (bijvoorbeeld de sociale werkbonus en loonbonus). De fiscale aangiften bevatten deze informatie niet. Voor de kostprijs van deze maatregelen te berekenen hebben we MEFISTO gebruikt.

14.2 *Rapportering van de gesimuleerde effecten*

De effecten van de verschillende voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de werknemer (**paragraaf 4**), de verdelingseffecten van een BTW-hervorming (**paragraaf 5**) en de voorgestelde hervormingen voor kinderbijslag (**paragraaf 6**) worden voornamelijk gepresenteerd op basis van een decielverdeling. Hierbij hebben we vaak een onderscheid gemaakt tussen de effecten voor de volledige bevolking (zie bijvoorbeeld **Tabel 4**) en de werkende bevolking (zie bijvoorbeeld **Tabel 5**).

14.2.1 Rapportering voor de volledige bevolking

De tabellen waarbij we ons richten op de **volledige bevolking** geven de verandering in gemiddeld maandelijks beschikbaar gezinsinkomen weer voor elk deciel tussen enerzijds de huidige situatie en anderzijds een situatie waarbij het voorstel van een partij wordt uitgevoerd. De individuen in het eerste deciel behoren tot de laagste inkomens, de individuen in het tiende

¹⁴ We gebruiken de IPCAL dataset met aanslagjaar 2010, inkomens 2009.

deciel hebben de hoogste inkomens. De decielen zijn opgemaakt op basis van het **equivalent beschikbaar gezinsinkomen**. We verduidelijken deze begrippen hieronder.

1. Equivalent:

We corrigeren voor gezinssamenstelling om enigszins inkomens tussen verschillende gezinssamenstellingen te kunnen vergelijken. We gebruiken hiervoor de OESE schaal: 1 voor het hoofd van het gezin, 0.5 voor de partner en 0.3 voor elk kind. Een alleenstaande met 2 kinderen en 2000 euro netto beschikbaar gezinsinkomen heeft dus een equivalent inkomen van $2000/(1+0.3+0.3)= 1250$ euro. Een koppel met 2 kinderen en gezinsinkomen van 4000 euro heeft een equivalent inkomen van $4000/(1+0.5+0.3+0.3)= 1904$ euro.

2. Beschikbaar:

Dit inkomensconcept omvat alle inkomensbronnen: inkomen uit arbeid, vermogen, vervangingsinkomen en andere sociale uitkeringen. De som van deze inkomens vormen het beschikbaar inkomen.

3. Gezinsinkomen:

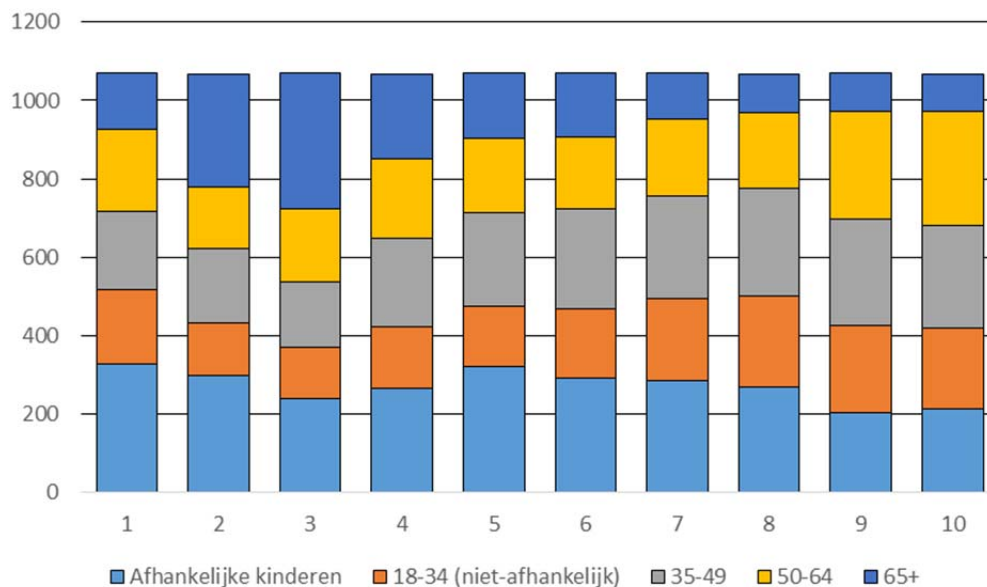
We tellen het beschikbaar inkomen op voor elk individu binnen eenzelfde sociologisch gezin. Dit heeft als gevolg dat het gezinsinkomen kan bestaan uit het beschikbaar inkomen van 1, 2 of meerdere individuen. Zo is het gezinsinkomen met 2 ouders en een thuiswonende zoon die werkt gelijk aan de som van het beschikbaar inkomen van alle leden van dit gezin. Hierin verschilt het inkomensconcept met die van fiscale gezinnen uit administratieve data. Daar zou dit voorbeeld-gezin bestaan uit 2 fiscale gezinnen (nl. de ouders en de werkende zoon).

In Figuur 20, Figuur 21 en Tabel 27 geven we een overzicht van de samenstelling van elk deciel. Enkele belangrijke vaststellingen kunnen hierbij gemaakt worden die nuttig zijn bij de interpretatie van de resultaten. Ten eerste merken we op dat in elk deciel evenveel individuen zitten waardoor het aantal gezinnen per deciel verschillend is. We zien dat er in het eerste deciel meer gezinnen zitten dan in het laatste deciel. Dit wordt verklaard doordat de alleenstaanden vooral in de lagere decielen zitten en de gezinnen met meerdere volwassenen in de hogere decielen te situeren zijn (kolom 4 en 7 uit Tabel 27). Ten tweede, onderaan de inkomensverdeling zitten er voornamelijk gezinnen met veel afhankelijke kinderen (zie Figuur 20). Ten derde, zoals blijkt uit Figuur 21 zitten vooral werkenden in de hogere decielen terwijl de gepensioneerden onderaan de inkomensverdeling zitten.

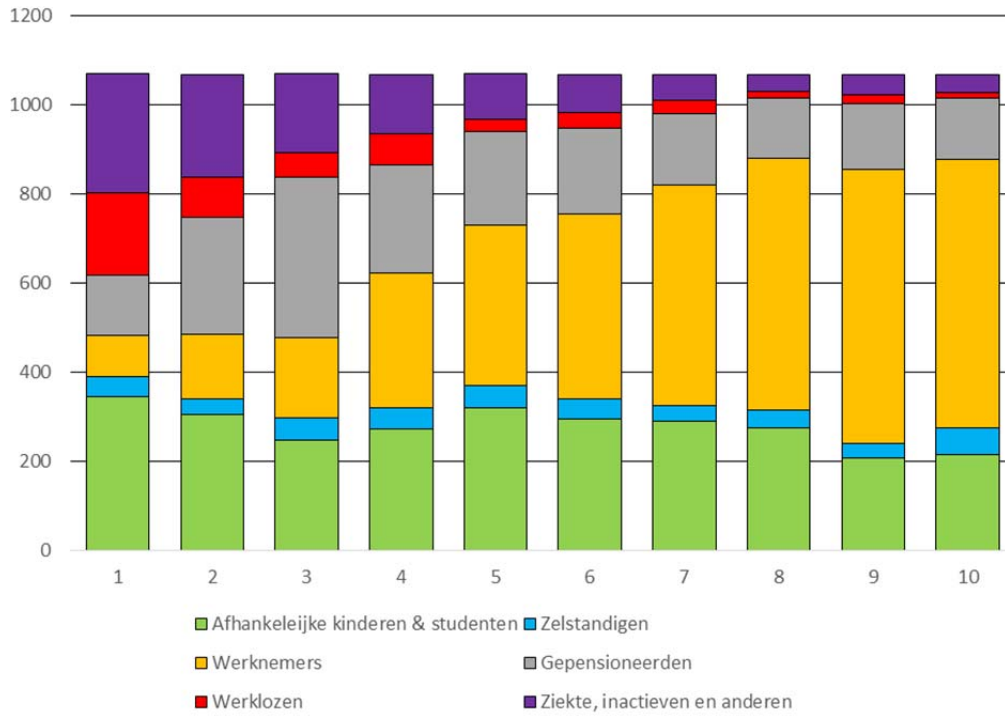
Tabel 27: Gezinsamenstelling per deciel (decielen o.b.v. equivalente beschikbare inkomens)

deciel	Alle gezinnen met minstens 1 afhankelijk kind			Alle gezinnen		
	aantal individuen per gezin	aantal kinderen per gezin	aantal volwassenen per gezin	aantal individuen per gezin	aantal kinderen per gezin	aantal volwassenen per gezin
1	3,7	2	1,7	2,1	0,6	1,5
2	3,7	2	1,7	2	0,6	1,5
3	3,7	1,9	1,9	2	0,4	1,5
4	3,8	1,9	1,9	2,1	0,5	1,6
5	4,2	2,1	2,1	2,5	0,7	1,8
6	3,8	1,8	2	2,4	0,6	1,7
7	3,8	1,7	2,1	2,6	0,7	1,9
8	3,7	1,7	2,1	2,5	0,6	1,9
9	3,7	1,6	2,1	2,4	0,5	1,9
10	3,8	1,7	2,1	2,4	0,5	1,9
Allen	3,8	1,8	2	2,3	0,6	1,7

Figuur 20: demografische informatie van de Belgische bevolking volgens de SILC data (duizenden, per geëquivaliseerd beschikbaar inkomen)

Figuur 21: socio-economische status van de individuen van de Belgische bevolking volgens de SILC data (duizenden, per geëquivaliseerd beschikbaar inkomen)

14.2.2 Rapportering voor de werkende bevolking:

De meeste partijen vermelden expliciet dat de inspanning die ze doen om het netto-inkomen van de gezinnen te verhogen, doelbewust gericht wordt op de werkende bevolking. Daarom tonen we bij paragraaf 4, 5 en 6 ook de effecten enkel voor de **werkende bevolking**. Hierbij rangschikken we die subpopulatie van de werkende bevolking van arm naar rijk op basis van hun bruto uurloon. Het eerste deciel bevat nu de 10% werkende personen die tewerkgesteld zijn aan de laagste bruto-lonen. De individuen met de 10% hoogste lonen zitten in het tiende deciel. Aangezien we ons hier richten op individuen geven we de effecten weer in € per maand per werkend individu. Hoe hoger het bedrag, hoe groter de maandelijkse winst voor een werkende persoon.

14.3 *Analyse van de werkprikkels*

We hebben geen model waarmee we de effecten op het arbeidsaanbod, laat staan het evenwicht op de arbeidsmarkt (en dus de daarmee gepaarde tewerkstelling) in kaart kunnen brengen. Wat we wel kunnen vergelijken over de partijen is, hoe de voorstellen de **financiële prikkel** tot (meer of minder) werken beïnvloedt. In paragraaf 0 tonen we dit door drie indicatoren te berekenen. We bespreken deze hierna.

1. De **marginale participatie-aanslagvoet (MPV)** is een maatstaf die meet in welke mate belastingen en transfers de beslissing om te werken beïnvloeden. De MPV meet hoeveel een individu, gegeven zijn/haar socio-economische status en gezinssituatie, belast wordt indien hij/zij zou gaan werken ten opzichte van de situatie waarin hij/zij werkloos is. $(1 - MPV)$ geeft dan weer wat de persoon netto zou overhouden indien zijn/haar status van werkloze naar werkende verandert. Het is een instrument om werkloosheidsvallen voor een breed gamma aan gezinnen te identificeren

Om de MPV te berekenen beschouwen we een alleenstaande die alleen een inkomen uit arbeid geniet, dat varieert van 67% tot 200% van het mediaan bruto-inkomen in België. Voor de werkloosheidsuitkeringen hanteren we volgende parameters: (1) vervangingsratio = 60%; (2) minimumuitkering = 1125 euro; en (3) maximumuitkering = 1379 euro

2. De **marginale effectieve aanslagvoet (MEV)** berekent hoeveel een individu bijkomend dient af te staan in de vorm van belastingen en sociale bijdragen, en/of zou verliezen aan inkomensafhankelijke voordelen wanneer hij of zij "marginaal" meer verdient. Omgekeerd meet $(1 - MEV)$ wat de persoon effectief meer zal verdienen indien hij/zij een bepaalde loonsopslag zou krijgen en meet dus de grootteorde van het ontradende effect van belastingen (of bepaalde transfers) voor verschillende inkomens- en andere groepen in de samenleving. We berekenen deze MEV door de brutolonen te verhogen met 5%.
3. De derde indicator rekent uit wat iemand die halftijds werkt netto overhoudt indien deze persoon beslist om voltijds te gaan werken. Dit is van belang omdat de perceptie leeft dat, zeker tweede inkomensstrekkers, deeltijds gaan werken omdat voltijds werken niet genoeg loont. Hierbij maken we opnieuw gebruik van een type individu die alleenstaand is en alleen een inkomen uit arbeid geniet dat varieert van 67% tot 200% van het mediaan bruto-inkomen.

In alle drie de gevallen houden we rekening met zowel de personenbelasting, de werknemersbijdrage aan de sociale zekerheid en het eventuele verlies aan tegemoetkomingen als het inkomen verhoogt. Het spreekt vanzelf dat we deze maatstaven enkel uitrekenen voor de werkende bevolking, en dat deel van de bevolking dat niet werkt, maar er wel voor in aanmerking komt (zoals werklozen of leefloners; maar dus niet de gepensioneerden).

14.4 Macro budgettaire samenvatting

Volgt nog